

- tion, and risk management in 2024. *Formosa Journal of Science and Technology*, 1(4), 141–154.
<https://doi.org/10.55927/fjst.v4i1.13398>
- Mishra B. R., Gadasandula K. & Saini G. et al. (2025). The role of artificial intelligence in fraud detection and prevention in banking. *Journal of Information Systems Engineering and Management*, 49s(10), 1167–1173.
<https://doi.org/10.5281/ijsem.v10i49s.10061>
- Ngai E. W. T., Hu Y. & Wong Y. H. et al. (2011). The application of data mining techniques in financial fraud detection: A classification framework and an academic review of literature. *Decision Support Systems*, 3(50), 559–569.
<https://doi.org/10.1016/j.dss.2010.08.006>
- Nobel S. M. N., Sultana S. & Singha S. P. et al. (2024). Unmasking banking fraud: Unleashing the power of machine learning and explainable AI (XAI) on imbalanced data. *Information*, 6(15), Art. 298.
<https://doi.org/10.3390/info15060298>
- Phua C., Lee V., Smith K. & Gayler R. (2010). A comprehensive survey of data mining based fraud detection research. *Artificial Intelligence Review*, 1(34), 1–14.
<https://doi.org/10.48550/arXiv.1009.6119>
- Rojan Z. & Adnan M. (2024). Financial fraud detection based on machine and deep learning: A review. *Indonesian Journal of Computer Science*, 3(13), 4366–4389.
<https://doi.org/10.33022/ijcs.v13i3.4059>
- Talukder M. A., Hossen R. & Uddin M. A. et al. (2024). Securing transactions: A hybrid dependable ensemble machine learning model using IHT-LR and grid search. *Cybersecurity*, 7, Art. 32.
<https://doi.org/10.1186/s42400-024-00221-z>
- West J. & Bhattacharya M. (2016). Intelligent financial fraud detection: A comprehensive review. *Computers & Security*, 57, 47–66.
<https://doi.org/10.1016/j.cose.2015.09.005>
- Xu B., Wang Y., Liao X. & Wang K. (2023). Efficient fraud detection using deep boosting decision trees. *Decision Support Systems*, 175.
<https://doi.org/10.1016/j.dss.2023.114037>

Стаття надійшла до редакції / Received: 26.11.2025.
Статтю прийнято до публікації / Accepted: 01.12.2025

УДК 336.64:330.131.7:658.15
JEL: C51; D81; G32
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-12-380-391>

МЕТОДИЧНИЙ ПІДХІД ДО ВИЗНАЧЕННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ МІЖ РИЗИКАМИ ФІНАНСОВИХ ПОТОКІВ ТА ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА

©2025 БАБЕНКО В. П.

УДК 336.64:330.131.7:658.15
JEL: C51; D81; G32

Бабенко В. П. Методичний підхід до визначення взаємозв'язку між ризиками фінансових потоків та фінансовою безпекою підприємства

Метою статті є дослідження взаємозв'язку між ризиками фінансових потоків та рівнем фінансової безпеки підприємства з позиції розробки цілісного методичного підходу. У статті проаналізовано сучасні проблеми управління фінансовими потоками в умовах економічної нестабільності, воєнного стану, порушення логістичних ланцюгів та коливання макроекономічних показників, що зумовлюють зростання ризиковості фінансових операцій. Обґрунтовано, що наявні методи оцінювання ризиків та фінансової безпеки переважно будуються або на статичних фінансових показниках, або на обмежених характеристиках грошових потоків, що не дозволяє одержати комплексне бачення впливу ризиків на стійкість підприємства. У статті запропоновано методичний підхід, який передбачає триетапну оцінку: ідентифікацію та структурування ризиків фінансових потоків; формування системи показників фінансової безпеки підприємства; визначення причинно-наслідкових зв'язків між цими групами показників на макро- та галузевому рівнях із використанням кореляційно-регресійного аналізу. Обґрунтовано доцільність поєднання кількісних та якісних методів для поглибленої діагностики ризиковості фінансових потоків і їхнього впливу на ліквідність, стійкість, рентабельність та платоспроможність підприємства. Запропоновано визначення ризиків фінансових потоків як сукупності загроз, пов'язаних з нестабільністю надходжень, затримками платежів, волатильністю цін і валютних курсів, коливанням інвестиційної активності та внутрішньоорганізаційними чинниками. Розроблений методичний підхід дозволяє формувати інтегральну модель оцінки ризиків фінансових потоків у кризових умовах і визначати рівень загроз фінансовій безпеці підприємства. Отримані результати сприяють підвищенню обґрунтованості управлінських рішень і можуть бути використані для формування системи ризик-менеджменту підприємства. Наукова новизна полягає в поєднанні підходів ризик-менеджменту та фінансової діагностики в єдиній багатокритеріальній моделі, що враховує природу, силу, динаміку та взаємозумовленість впливу ризиків фінансових потоків на стійкість підприємства.

Ключові слова: фінансові потоки, ризики, фінансова безпека, методичний підхід, кореляційно-регресійний аналіз, фінансова стійкість, ризик-менеджмент.

Рис.: 2. **Табл.:** 3. **Бібл.:** 19.

Бабенко Владислав Павлович – аспірант кафедри обліку і фінансів, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» (вул. Кирпичова, 2, Харків, 61002, Україна)

E-mail: Vladyslav.Babenko@emmb.khpi.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-4199-6867>

Babenko V. P. The Methodical Approach to Determining the Relationship Between Financial Flow Risks and Enterprise Financial Security

The aim of the article is to examine the relationship between financial flow risks and the level of enterprise financial security from the standpoint of developing an integrated methodical approach. The article analyzes contemporary challenges in managing financial flows amid economic instability, martial law, disruptions in supply chains, and fluctuations in macroeconomic indicators, which contribute to increased financial operation risks. It is substantiated that existing methodologies for assessing risks and financial security are mainly based either on static financial indicators or on limited characteristics of money flows, which does not allow for a comprehensive understanding of the impact of risks on the enterprise's resilience. The article proposes a methodical approach that involves a three-stage assessment: identification and structuring of financial flow risks; formation of a system of enterprise financial security indicators; and determination of cause-and-effect relationships between these groups of indicators at the macro and industry levels using correlation-regression analysis. The feasibility of combining quantitative and qualitative methods for an in-depth diagnosis of financial flow risks and their impact on liquidity, resilience, profitability, and solvency of the enterprise is substantiated. The definition of financial flow risks is proposed as an aggregate of threats associated with unstable inflows, payment delays, price and exchange rate volatility, fluctuations in investment activity, and intra-organizational factors. The developed methodical approach allows for the formation of an integrated model for assessing financial flow risks in crisis conditions and determining the level of threats to the enterprise's financial security. The obtained results help enhance the grounding of managerial decisions and can be used to develop the enterprise's risk management system. The scientific novelty lies in integrating risk management and financial diagnostics approaches into a single multi-criteria model that considers the nature, intensity, dynamics, and interdependence of the impact of financial flow risks on the enterprise's resilience.

Keywords: financial flows, risks, financial security, methodical approach, correlation-regression analysis, financial resilience, risk management.

Fig.: 2. **Tabl.:** 3. **Bibl.:** 19.

Babenko Vladyslav P. – Postgraduate Student of the Department of Accounting and Finance, National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute» (2 Kyrpychova Str., Kharkiv, 61002, Ukraine)

E-mail: Vladyslav.Babenko@emmb.khpi.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-4199-6867>

В умовах економічної нестабільності, спричиненої воєнним станом, коливанням валютних курсів та порушенням глобальних логістичних ланцюгів, українські суб'єкти господарювання стикаються з критичними загрозами, які безпосередньо погіршують ефективність управління їхніми фінансовими потоками. Наслідком ігнорування цих загроз є ускладнення процесу підтримки оперативної ліквідності, загальної платоспроможності та фінансової стійкості компанії. На практиці управління фінансовими потоками (ФП) часто має фрагментарний, а не інтегрований характер. Замість того, щоб впроваджувати стратегічний, багатоетапний підхід, який враховує взаємозалежність усіх джерел ризику, фінансовий контроль нерідко обмежується вибірковою реакцією на окремі операції, як-от розрахунки з основними контрагентами.

Існуючі методики аналізу, як правило, зосереджуються або на загальній оцінці фінансового стану, або на внутрішніх статичних показниках, не забезпечуючи цілісного розуміння динаміки фінансових потоків та процесів прийняття рішень. Така ситуація значно підвищує ймовірність негативних управлінських реакцій у моменти фінансової кризи. Ефективне управління фінансовими потоками підприємства неможливе без урахування ризиків, які супроводжують їх рух у процесі операційної, інвестиційної та фінансової діяльності. Ризики фінансових потоків здатні суттєво змінювати фінансовий результат, структуру капіталу, можливість виконання зобов'язань, а отже, і рівень фінансової безпеки.

Сучасні дослідження підтверджують, що в умовах турбулентного економічного середовища, воєнного стану, валютних коливань і порушення логістичних ланцюгів підприємства України дедалі частіше стикаються з критичними ризиками, що впливають на якість управління ФП. Дослідники акцентують увагу на таких загрозах, як непередбачуваність грошових надходжень, порушення платіжної дисципліни, зростання дебіторської та кредиторської заборгованості та збиткові рішення щодо розподілу коштів. Управління в цій сфері часто зводиться до реактивного контролю окремих ділянок (наприклад, розрахунків із постачальниками чи дебіторами), без урахування стратегічного виміру та взаємозв'язків між джерелами ризику.

Аналіз літератури та авторів базується на ідентифікації ключових проблемних сфер, зазначених у вступній частині дослідження та структурованих відповідно до методичного підходу. Наукові публікації та роботи у сфері фінансового менеджменту можна згрупувати за їхнім внеском у вирішення окремих напрямів відповідно до тематики дослідження. Дослідники зосереджуються на трьох основних тематичних блоках (табл. 1).

Проведений аналіз (див. табл. 1) показує, що хоча окремі аспекти управління фінансових потоків, оцінки ризиків та діагностики фінансової безпеки орієнтовані або на загальну оцінку ризиків, або на облік внутрішніх показників і не забезпечують комплексного бачення управлінських рішень, особливо щодо взаємозв'язків між джере-

Структуризація та характеристика наукових положень щодо ідентифікації ризиків управління фінансовими потоками та діагностики фінансової безпеки підприємства

Автор(-и), джерело	Основні положення дослідження	Загальна характеристика
Ідентифікація та структуризація фінансових потоків та їх ризиків		
Бланк І. О. [2; 3]	Основи ідентифікації та структуризації фінансів	Загальні положення фінансового менеджменту
Васюренко О. В. [4]	Методика фінансового аналізу, а саме, діагностики рентабельності, ліквідності та ділової активності	
Терещенко О. О. [17]	Структуризація видів фінансової діяльності	
Монтика Ю. С. [12]	Класифікація фінансових потоків малого та середнього бізнесу	Структуризація фінансових потоків
Роздобудько Е. В., Соломіна Г. В. [16]	Підходи до управління фінансовими потоками	
Пасінович І. І., Сич О. А. [14]		
Олійник О. О. [13]	Місце фінансових потоків у системі фінансового менеджменту	
Захаркіна Л. С., Захаркін О. О., Сокол Л. В. [7]	Управління фінансовими ризиками бізнесу в умовах воєнного стану	Ризики управління фінансовими потоками
Діагностика фінансової безпеки та стабільності		
Вудвуд В. В., Батієвська О. В. [5]	Економічна сутність фінансової безпеки	Теоретичні основи управління фінансовою безпекою
Мельник С. І. [10; 11]		
Єпіфанова І., Джеджула В., Розводюк О., Шевчук Д. [6]	Теоретичні аспекти управління фінансовою безпекою	
Марусяк Н. Л., Бак Н. А. [9]	Вплив ризиків на ФБ	
Рзаєва Т. Г., Бондар Г. А. [15]	Показники, що використовуються для діагностики ФБ	Розробка комплексних систем показників, згрупованих за функціональними блоками: рентабельність, ліквідність, ділова активність, фінансова стійкість, використання ресурсів
Алаа Алі Хасан А. [1]	Теоретико-методичний підхід до оцінки ФБ	
Моделювання взаємозв'язку та причинно-наслідкові зв'язків між ризиками управління фінансовими потоками та фінансовою безпекою		
Кифяк В. І., Олійник О. Б., Журавель А. С. [8]	Використання цифрових моделей управління фінансовими потоками	Розробка моделей, що дозволяють оцінити ризики ФП, зокрема в кризових умовах
Юдіна С. В. Павленко І. В., Дробот А. С. [19]	Вплив грошових потоків на фінансову стабільність	Застосування математичного інструментарію для оцінки статистичної значущості, характеру та сили зв'язків між показниками ризиків та ФБ, як на макро-, так і на секторальному рівнях
Трусова Н. В., Пристемський О. С., Мельник Л. М. [18]	Управління ФП у контексті стабілізаторів фінансової безпеки	

лами ризику, одним із ключових факторів, що впливають на фінансову безпеку, є ризики фінансових потоків. Виявлення та оцінка цих ризиків дозволяє своєчасно визначати слабкі місця у фінансовій системі та вживати заходів для зниження загроз.

З огляду на необхідність переходу від реактивного до проактивного, системного управління

фінансовими потоками, що передбачає інтеграцію оцінки ризиків та показників фінансової безпеки в єдину модель, постає завдання розробки відповідного методичного інструментарію. У зв'язку з цим виникає потреба у формуванні методичного підходу, який дозволить визначати, вимірювати та аналізувати взаємозв'язок між ризиками фінансо-

вих потоків і показниками фінансової безпеки підприємства, а також прогнозувати можливі загрози його стабільності.

Це обґрунтовує актуальність даного дослідження та необхідність реалізації запропонованого методичного підходу (рис. 1), який інтегрує ці аспекти для створення моделі оцінки ризиків фінансових потоків у кризових умовах. У зв'язку з цим у межах дослідження розроблено методичний підхід до визначення взаємозв'язку між ризиками фінансових потоків та фінансовою безпекою підприємства, що ґрунтується на комплексному аналізі кількісних і якісних характеристик ризиків, їх впливі на ключові показники фінансової безпеки (стійкості) та визначенні внутрішніх і міжгрупових причинно-наслідкових зв'язків.

Метою дослідження є розробка методичного підходу для визначення та оцінки взаємозв'язку між ризиками управління фінансовими потоками та фінансовою безпекою (стабільністю) підприєм-

ства, що дозволить сформувати модель оцінки ризиків ФП у кризових умовах.

Аналіз наявних підходів свідчить про відсутність системного підходу до виявлення, оцінки та нейтралізації загроз, що ускладнює забезпечення ліквідності та фінансової гнучкості підприємства. Це формує необхідність розробки методичного підходу (див. рис. 1), який охоплює:

- ✦ системне формування показників для визначення взаємозв'язку між ризиками управління фінансовими потоками та фінансовою безпекою;
- ✦ встановлення причинно-наслідкових зв'язків на основі кореляційно-регресійного аналізу, що має включати оцінку зв'язків як на макрорівні (загалом по країні), так і на мезорівні (за секторами економіки);
- ✦ формування моделі оцінки ризиків управління фінансовими потоками підприємства саме в кризових умовах.

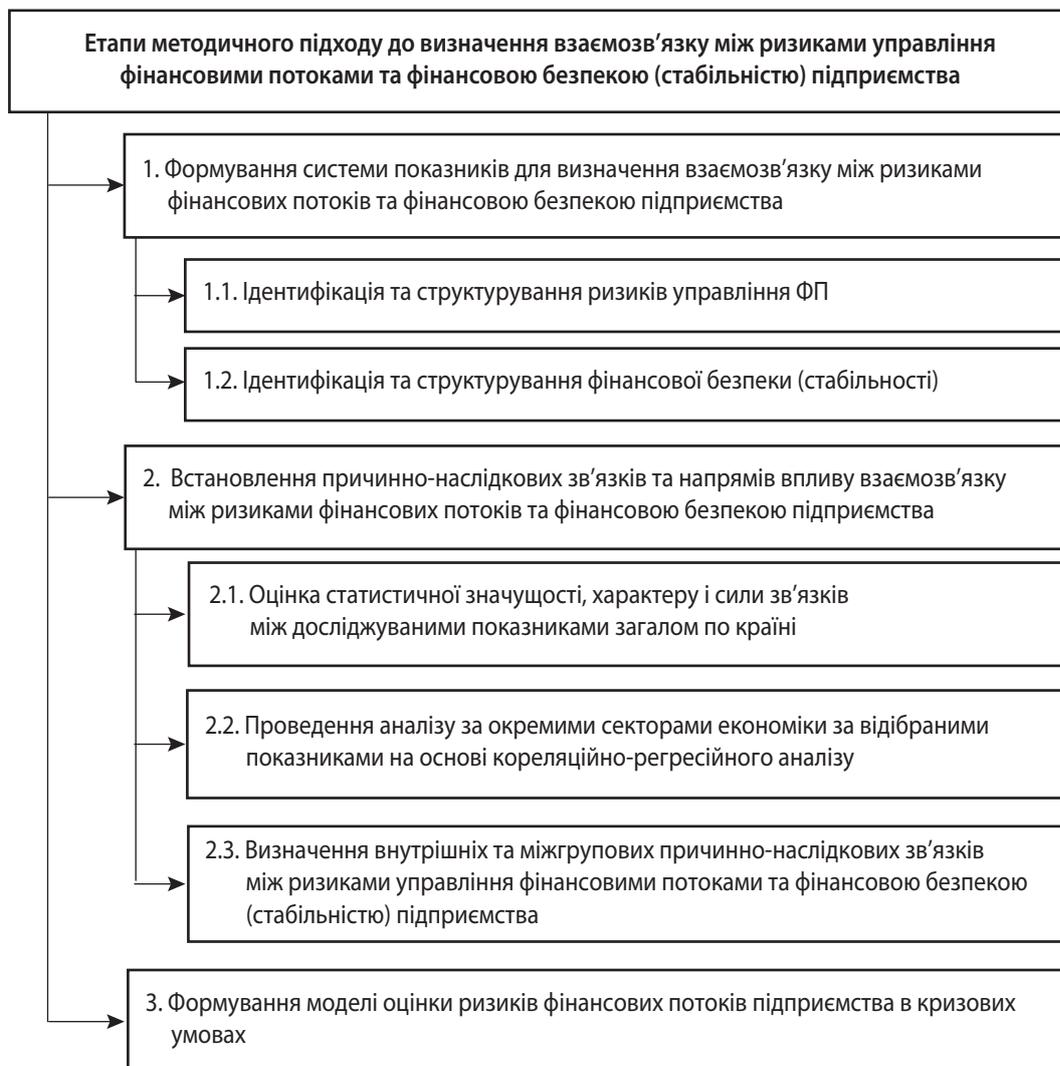

Рис. 1. Методичний підхід до визначення взаємозв'язку між ризиками фінансових потоків та фінансовою безпекою підприємства

Саме тому, для досягнення поставленої мети дослідження та забезпечення комплексного бачення управлінських рішень у сфері фінансових потоків, була розроблена методика (структура, послідовність) проведення дослідження. Вона ґрунтується на методичному підході, який дозволяє послідовно визначити взаємозв'язок між ризиками управління ФП і фінансовою безпекою (стабільністю) підприємства (див. рис. 1).

Запропонований підхід ґрунтується на системному розгляді фінансових потоків як ключового носія фінансових ризиків. Він дозволяє не лише виявити джерела та інтенсивність ризиків, але й оцінити їхній вплив на індикатори фінансової безпеки в комплексі. Методичний підхід передбачає три взаємопов'язані етапи. Кожен етап має чітку логіку, застосовує як кількісний, так і якісний інструментарій, що підвищує достовірність і практичну цінність отриманих результатів.

1. ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ПОКАЗНИКІВ ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ МІЖ РИЗИКАМИ ФІНАНСОВИХ ПОТОКІВ ТА ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА

Реалізація методичного підходу розпочинається з першого, фундаментального етапу, метою якого є систематизація аналітичного інструментарію для подальшого встановлення причинно-наслідкових зв'язків. В умовах турбулентного економічного середовища, коли взаємозв'язок між нестабільністю грошових надходжень та загальною фінансовою стійкістю є критичним, недостатньо використовувати лише загальні фінансові коефіцієнти. Необхідно сформувати комплексну, взаємопов'язану систему показників, яка охоплюватиме як джерела ризиків (фінансові потоки), так і кінцевий результат їхнього впливу (фінансова безпека).

Відповідно до формування системи показників рекомендується проведення дослідження за двома ключовими напрямками, які є пріоритетними в ситуації макроекономічної нестабільності: ризики управління фінансових потоків та фінансова безпека (стабільність) підприємства.

1.1. Ідентифікація та структурування ризиків управління фінансових потоків підприємства

Першим кроком у межах першого етапу запропонованого методичного підходу є визначення фінансових потоків, що відображають рух грошових ресурсів підприємства в усіх видах діяльності та їх ризиків. Ці показники є основою для кількісного аналізу фінансових ризиків, що допомагає виявити потенційні загрози для фінансових потоків і приймати управлінські рішення щодо оптимізації

фінансової безпеки підприємства. На цьому етапі проводиться деталізація всіх рухів фінансових ресурсів підприємства, і саме тут доцільно здійснити структурування фінансових потоків за критеріями (табл. 2).

Таблиця 2

Структуризація фінансових потоків підприємства

Критерій	Вид фінансових потоків
Напрямок руху	Вхідні Вихідні
Характер діяльності	Операційні Інвестиційні Фінансові
Функціональна природа	Дохідні Витратні Транзитні
Періодичність	Регулярні Нерегулярні Разові
Контрольованість	Контрольовані підприємством Частково контрольовані Неконтрольовані

Фінансові потоки розглядаються як рух фінансових ресурсів, що забезпечує функціонування операційної, інвестиційної та фінансової діяльності. Залежно від характеру діяльності (економічного змісту) фінансові потоки поділяються на:

- ✦ *операційні* (доходи від реалізації, оплата постачальникам, обслуговування поточних зобов'язань); надходження від реалізації продукції, виплати постачальникам, податкові платежі;
- ✦ *інвестиційні* (вкладення в необоротні активи, реалізація інвестиційних об'єктів); придбання/продаж основних засобів, інвестиції в цінні папери;
- ✦ *фінансові* (отримання та погашення кредитів, виплата дивідендів, залучення капіталу); кредити, позики, виплата дивідендів, отримання фінансування.

У межах цього етапу методики здійснюється формування системи ризиків, що пов'язані з рухом фінансових ресурсів. Ризики аналізуються за видами потоків, а також за природою їхнього виникнення. Такий підхід дозволяє визначити ключові точки виникнення ризиків та оцінити, які потоки формують найбільше навантаження на фінансову стабільність підприємства. Результатом цього етапу є схема фінансових потоків, яка використовується як основа для подальшого ризик-аналізу.

Ефективність управління фінансовими потоками на рівні окремого підприємства нерозривно пов'язана з макроекономічними та галузевими системними ризиками. Аналіз ключових зовнішніх факторів свідчить, що галузева кон'юнктура та загальноекономічна ситуація безпосередньо посилюють або, навпаки, нівелюють внутрішні ризики компанії.

Аналіз наукових підходів (див. табл. 1) свідчить про відсутність єдиної класифікації ризиків управління фінансовими потоками, проте більшість авторів [7; 8; 12–14; 16; 18; 19] погоджується, що вони є складовою фінансових ризиків підприємства. Ризики управління фінансовими потоками безпосередньо пов'язані з імовірністю виникнення фінансових втрат або недоотримання запланованого доходу внаслідок неефективного управління грошовими надходженнями та виплатами. Кожен з вищезазначених потоків (див. табл. 2) супроводжується власним набором ризиків, які можуть бути зовнішніми або внутрішніми. У межах даного підходу виділено такі основні групи системних ризиків, що впливають на ФП (табл. 3):

1. Ризики, пов'язані з доходами та попитом.

Ризик недоотримання доходів критично зростає, якщо в економіці або в конкретній галузі спостерігається загальне падіння обсягів реалізації чи виробництва. Зменшення попиту на галузевому рівні прямо відображається у втраті клієнтів та скороченні вхідних фінансових потоків для підприємства, незалежно від якості його внутрішнього менеджменту. Таким чином, робота в спадній галузі автоматично підвищує ринковий ризик.

2. Ризики платіжної дисципліни та заборгованості.

Ризик затримки платежів контрагентами є наслідком погіршення платіжної дисципліни на ринку в цілому. Якщо в певній галузі спостерігається стрімке зростання простроченої дебіторської заборгованості, це є чітким індикатором системної проблеми. Така ситуація підвищує ймовірність того, що контрагенти окремого підприємства також порушуватимуть терміни оплати, спричиняючи касові розриви та ускладнюючи планування вхідних ФП.

3. Цінові та валютні ризики.

Цінові ризики виникають через різкі коливання собівартості, тарифів та цін на ресурси. Підвищена волатильність індексів цін виробників (PPI) сигналізує про нестабільність вартості матеріалів, що прямо збільшує витрати підприємства. Якщо ж підприємство працює в галузі з високою часткою експорту/імпорту (наприклад, металургія чи агросектор), валютні ризики стають критичними. Чим вища залежність галузі від зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД), тим сильніше курсові коливання впливають на фінансові потоки та рентабельність компанії.

4. Кредитні та інвестиційні ризики.

Кредитні ризики посилюються, коли фінансові установи, оцінюючи галузь, відзначають її низьку рентабельність і високе кредитне навантаження. Зростання частки збиткових підприємств у сфері діяльності призводить до ускладнення доступу до фінансування та зростання вартості кредитів для всіх гравців ринку. Аналогічно, інвестиційні ризики підвищуються, коли загальний обсяг інвестицій у галузь падає, що свідчить про низьку довіру інвесторів та сумнівну прогнозовану прибутковість. У таких умовах зростає ймовірність невдалого вибору проєктів та недоотримання інвестиційної віддачі.

5. Управлінські та внутрішньоорганізаційні ризики.

Хоча управлінські та внутрішньоорганізаційні ризики (помилки планування, низька продуктивність, порушення обліку) є внутрішніми, їхню значимість часто оцінюють через відхилення від середньогалузевих показників. Наприклад, значно вищий рівень собівартості або нижча продуктивність праці порівняно з конкурентами прямо вказує на внутрішню неефективність та підвищені операційні ризики, що ускладнюють забезпечення позитивного грошового потоку.

Узагальнюючи, системна оцінка ризиків управління фінансовими потоками вимагає постійного моніторингу не лише внутрішніх фінансових показників, а й макро- та мікроекономічних галузевих індикаторів. Цей комплексний підхід є ключем до прийняття своєчасних та адекватних управлінських рішень у турбулентному середовищі. Ідентифікація здійснюється шляхом аналізу внутрішніх документів підприємства, зовнішнього середовища, специфіки галузі та експертних оцінок керівників функціональних підрозділів. Результатом першого етапу є структурована карта фінансових потоків та їх ризиків, а також сформована система показників для їх оцінювання.

1.2. Ідентифікація та структурування фінансової безпеки (стабільності) підприємства

Наступним кроком методики є визначення поточного рівня фінансової безпеки (стабільності) підприємства. Мета даного етапу полягає у визначенні поточного рівня кризовості та загрози банкрутства підприємства, що допомагає зрозуміти, наскільки серйозні проблеми має підприємство та яких заходів необхідно вжити для запобігання кризовим ситуаціям.

У рамках даного етапу проводиться більш глибокий аналіз фінансових показників, включно з оцінкою фінансового потенціалу, ризиків і можливостей підприємства. Важливо контролювати досягнуті результати, аналізувати ефективність

Запропонована структура показників для оцінювання ризиків управління фінансовими потоками підприємства

Група ризику	Показник	Формула	Джерело даних
1	2	3	4
1. Ризики, пов'язані з доходами та попитом	Продуктивність доходів на працівника	Turnover / Number of persons employed	Обсяг реалізованої продукції; кількість зайнятих працівників
	Додана вартість на працівника	Value added / Number of persons employed	Додана вартість; кількість зайнятих працівників
	Частка операційного прибутку в обороті	Gross operating surplus / Turnover	Валовий операційний дохід; обсяг реалізованої продукції
	Торговельна маржа	Gross margin / Turnover	Валова маржа; обсяг реалізованої продукції
	Чистий операційний дохід після персоналу	(Value added – Employee benefits expense) / Turnover	Додана вартість; витрати на персонал; обсяг реалізованої продукції
2. Ризики платіжної дисципліни та заборгованості	Частка закупівель у доходах	Purchases / Turnover	Загальна вартість куплених товарів та послуг; оборот
	Частка закупівель для перепродажу	Purchases for resale / Turnover	Вартість товарів для перепродажу; оборот
	Ефективність використання закупівель	Purchases for resale / Output	Вартість товарів для перепродажу; обсяг виробленої продукції
	Інтенсивність праці як показник операційної активності	Hours worked / Employees	Кількість годин, відпрацьованих працівниками; кількість найманих працівників
3. Цінові та валютні ризики	Маржинальність (валова маржа)	Gross margin / Purchases for resale	Валова маржа; закупівлі для перепродажу
	Собівартісна чутливість	Purchases / Output	Закупівлі; обсяг виробництва
	Індекс цін реалізації	Turnover per employee	Оборот; зайняті працівники
	Волатильність маржі	Gross margin / Turnover	Валова маржа; оборот
	Частка інвестицій у нематеріальні активи (часто валютні)	Intangible investment / Total investment	Капітальні інвестиції в нематеріальні активи; загальні інвестиції
	Частка витрат на закупівлі в собівартості	Purchases / Value added	Покупки; додана вартість
4. Кредитні та інвестиційні ризики	Витрати на персонал / Додана вартість	Employee expenses / Value added	Витрати на персонал; додана вартість
	Витрати на працю / Оборот	Wages / Turnover	Витрати на оплату праці; оборот
	Навантаження інвестиціями	Total investment / Gross operating surplus	Капітальні інвестиції; валовий операційний дохід
	Собівартість персоналу	Employee benefits / Turnover	Витрати на персонал; оборот
	Інвестиції відносно доданої вартості	Total investment / Value added	Капітальні інвестиції; додана вартість

1	2	3	4
	Інвестиції відносно обороту	Total investment / Turnover	Інвестиції; оборот
	Структура інвестицій: частка нематеріальних активів	Intangible / Total investment	Капітальні інвестиції в нематеріальні активи; всього інвестицій
	Інвестиції на працівника	Total investment / Employed persons	Інвестиції; кількість зайнятих
5. Управлінські та внутрішньо-організаційні ризики	Операційний дохід на працівника	Gross operating surplus / Employees	Валовий операційний дохід; кількість зайнятих
	Витрати на працю / Продуктивність	Wages / (Turnover / Employees)	Витрати на оплату праці; оборот; зайняті працівники
	Інвестиції на працівника (uprisk)	Total investment / Employees	Загальні капітальні інвестиції; зайняті працівники
	Волатильність робочих годин (ознака нестабільності)	Hours worked	Години, відпрацьовані працівниками

вжитих заходів та за необхідності вносити коригування у стратегію та плани дій.

Традиційні підходи до оцінювання рівня фінансової безпеки [1; 5; 6; 9–11; 15] базуються здебільшого на аналізі фінансових результатів і статичних показників діяльності, що не дозволяє належним чином врахувати ризиковість фінансових потоків та їхній динамічний вплив на стійкість підприємства. Ключові напрями для оцінки фінансової безпеки (стабільності) підприємства включають:

- ✦ *ліквідність* – характеризує здатність підприємства своєчасно виконувати короткострокові зобов'язання за рахунок ліквідних активів;
- ✦ *рух коштів від операційної діяльності* (позитивний чи негативний фінансовий потік) дозволяє оцінити здатності підприємства генерувати достатні фінансові ресурси для покриття витрат і зобов'язань;
- ✦ *співвідношення позикових і власних коштів* – відображає ступінь фінансової залежності та кредитного ризику підприємства;
- ✦ *рентабельність* – оцінює ефективність основної діяльності, вплив на прибутковість і фінансову стійкість;
- ✦ *платоспроможність* – показує надійність підприємства у виконанні боргових зобов'язань;
- ✦ *маневреність власних оборотних коштів* – важлива для забезпечення фінансової гнучкості підприємства.

2. ВСТАНОВЛЕННЯ ПРИЧИННО-НАСЛІДКОВИХ ЗВ'ЯЗКІВ ТА НАПРЯМІВ ВПЛИВУ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ МІЖ РИЗИКАМИ ФІНАНСОВИХ ПОТОКІВ ТА ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ

Другий етап методичного підходу присвячений кількісному та якісному аналізу взаємозалежності між сформованою системою показників ризиків управління фінансовими потоками та показниками фінансової безпеки. На кількісному рівні визначаються ймовірність реалізації ризику та очікувані фінансові втрати; на якісному – здійснюється експертне оцінювання стійкості процесів, рівня внутрішнього контролю, адаптивності управлінських рішень. Використання обох типів оцінок підвищує точність подальших розрахунків і дозволяє включити у модель фактори, які важко формалізувати у традиційних підходах. Мета цього етапу – не просто констатувати наявність ризиків, а встановити силу, характер і напрям їхнього впливу на фінансову стабільність підприємства. Це критично важливо, оскільки наявні підходи часто не забезпечують комплексного бачення управлінських рішень та взаємозв'язків між джерелами ризику.

Для оцінки за сформованими показниками (табл. 3, рис. 2) доцільно застосовувати офіційні макро- та мезорівневі індикатори, що публікуються Державною службою статистики України. Показники Держстату структуровані за видами економічної діяльності (КВЕД), тому дозволяють:

- ✦ порівнювати підприємства із середньогалузевими тенденціями;

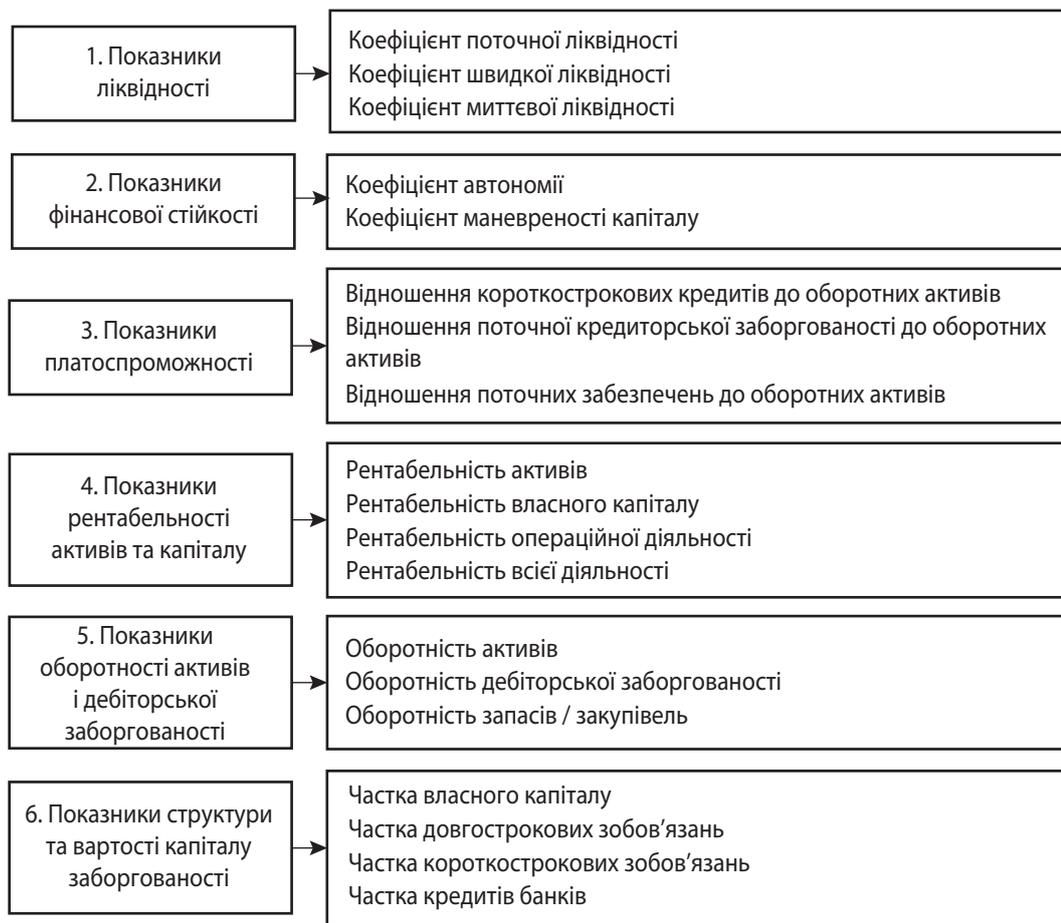

Рис. 2. Структура показників фінансової безпеки (стабільності) підприємства

- ✦ оцінювати вплив змін ринку на фінансові результати;
- ✦ виявляти системні ризики, які не залежать від внутрішнього управління.

2.1. Оцінка статистичної значущості, характеру та сили зв'язків між досліджуваними показниками загалом по країні

На цьому етапі запропонованого методичного підходу проводиться макроекономічний аналіз взаємозв'язку між агрегованими показниками ризиків управління фінансовими потоками та показниками фінансової безпеки, використовуючи загальнонаціональні статистичні дані. Це дозволяє виявити системні тенденції та встановити, які макроекономічні чинники мають найбільший вплив на фінансову безпеку (стійкість) українських підприємств у цілому.

Перевірка нормального розподілу даних доцільно провести на основі отриманих результатів тесту Шапіро – Уїлка та Колмогорова – Смирнова для нормального розподілу даних розраховуються коефіцієнти кореляції за методом Спірмена (якщо дані не підлягають нормальному розподілу) або Пірсона (для нормального розподілу даних),

враховуючи також часові лаги. За результатами розрахунків виявлено, що не всі дані підлягають нормальному розподілу ($Prob>d$ більше 0,05). На основі результатів тестів підтвердження / спростування нормального розподілу даних розраховані коефіцієнти кореляції за методом Спірмана за умови відсутності нормального розподілу даних з урахуванням часових лагів.

2.2. Проведення аналізу за окремими секторами економіки за відібраними показниками на основі кореляційно-регресійного аналізу

Кожна група ризиків кореспондує з конкретними статистичними індикаторами, що дозволяють об'єктивно оцінити інтенсивність та імовірність виникнення ризиків. Оскільки галузева специфіка має вирішальне значення, наступний крок полягає в секторальному аналізі. Використовуючи кореляційно-регресійний аналіз, досліджується, як ідентифіковані ризики управління фінансовими потоками проявляються та впливають на фінансову безпеку в межах конкретних галузей. Це дозволяє уточнити ступінь чутливості кожного сектора до певних ризиків.

2.3. Визначення внутрішніх і міжгрупових причинно-наслідкових зв'язків між ризиками управління фінансовими потоками та фінансовою безпекою (стабільністю) підприємства

За результатами векторної авторегресії виконано тест Грейнджера за допомогою інструменту eViews. З економічної точки зору аналіз причинно-наслідкових зв'язків між показниками, що пояснює взаємозв'язки конкретних показників, доцільно провести із застосуванням тесту Грейнджера на каузальність. Перевірка на каузальність передбачає використання стаціонарних часових рядів. Перевірка на стаціонарність здійснюється в програмному забезпеченні Eviews, що автоматично розрахує необхідні показники. Функціонал програми пропонує використовувати тест Дікі – Фуллера та Філіпса – Перрона для перевірки стаціонарності ряду обраних показників.

3. ФОРМУВАННЯ МОДЕЛІ ОЦІНКИ РИЗИКІВ ФІНАНСОВИХ ПОТОКІВ ПІДПРИЄМСТВА В КРИЗОВИХ УМОВАХ

Результати попередніх етапів забезпечують емпіричну основу для розробки адекватної моделі оцінки ризиків на наступному, завершальному етапі.

Мета цього етапу – розробити алгоритм, який дозволить керівництву підприємства оперативно оцінювати поточний рівень ризику фінансових потоків, прогнозувати його зміну під впливом кризових факторів (наприклад, воєнний стан, валютні коливання) та визначити необхідні коригувальні дії.

На основі ідентифікованих ризиків (Етап 1) і встановлених причинно-наслідкових зв'язків (Етап 2) обирається або розробляється інтегральний показник (індекс), який агрегує вплив множинних ризиків управління фінансовими потоками на фінансову безпеку (стабільність) підприємства. Кореляційно-регресійні моделі, отримані на Етапі 2, будуть використані для визначення вагових коефіцієнтів для кожного показника ризику. Чим сильніший вплив показника на фінансову безпеку, тим вищою є його вага в моделі.

Якісний аналіз уособлено в розробці шкали оцінки кризових рівнів. Створюється шкала, що дозволяє класифікувати фінансову безпеку (стабільність) підприємства відповідно до рівня ризику ФП. Модель повинна мати не лише діагностичний, але й регулюючий функціонал. Для кожного рівня ризику (кризової зони) автоматично пропонуються типові управлінські рішення та інструменти нейтралізації ризиків, що дозволяє уникнути не своєчасних або неадекватних рішень. Результатом Етапу 3 є модель, що забезпечує системний підхід до оцінки управління ризиками фінансових пото-

ків, інтегруючи оцінку ризиків та показників фінансової безпеки в єдиний проактивний механізм.

Запропонований підхід має такі ключові переваги:

- ✦ інтегрує фінансові потоки та ризики в єдину систему оцінювання;
- ✦ дозволяє враховувати як кількісні, так і якісні характеристики ризиків;
- ✦ дає змогу оцінювати фінансову безпеку динамічно, а не лише в рамках статичних фінансових показників;
- ✦ забезпечує можливість прогнозування та моделювання стану фінансової безпеки;
- ✦ дозволяє формувати обґрунтовані управлінські рішення щодо мінімізації ризиків.

ВИСНОВКИ

Запропоновано новий підхід до встановлення взаємозв'язку між ризиками фінансових потоків та рівнем фінансової безпеки (стійкості) підприємства. Сутність підходу полягає в урахуванні не лише кількісних параметрів руху фінансових ресурсів, а й якісних характеристик ризиків, що дозволяє комплексно оцінити їхній вплив на стабільність і стійкість діяльності підприємства.

У межах дослідження запропоновано методичний підхід до визначення взаємозв'язку між ризиками фінансових потоків та рівнем фінансової безпеки підприємства, який дає змогу комплексно оцінити вплив ризикових факторів на стабільність фінансово-господарської діяльності. На відміну від традиційних методик, які здебільшого зосереджуються на статичних показниках ліквідності, платоспроможності чи рентабельності, запропонований підхід інтегрує у процес оцінювання структуру, напрям руху, інтенсивність і ризиковість фінансових потоків, що формують фінансовий результат підприємства.

Запропонований підхід дозволяє не лише оцінити поточний стан фінансової безпеки підприємства, а й моделювати її зміни під впливом варіацій ризиків, прогнозувати рівень фінансової стійкості та своєчасно визначити напрями управлінських інтервенцій. Використання інтегрального індексу ризиковості фінансових потоків значно підвищує точність оцінки стану фінансової безпеки та створює можливість для формування ефективної системи ризик-менеджменту. Таким чином, розроблений підхід є універсальним інструментом стратегічного фінансового аналізу, який забезпечує комплексну діагностику ризиків, що супроводжують рух фінансових ресурсів, та їхнього впливу на фінансову безпеку підприємства. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Алаа Алі Хасан А. Теоретико-методичний підхід до оцінки фінансової безпеки. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 51.
DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-51-52>
2. Бланк І. О. Фінансовий менеджмент : навч. посіб. Київ : Ельга, 2008. 722 с.
3. Бланк І. О., Ситник Г. В. Управління фінансами підприємств : підруч. Київ, 2006. 780 с.
4. Васюренко О. В. Банківські операції : навч. посіб. Київ : Знання, 2008. 318 с.
5. Вудвуд В. В., Батієвська О. В. Фінансова безпека підприємства: сутність, цілі, принципи та шляхи забезпечення. *Підприємництво і торгівля*. 2019. № 25. С. 89–93.
DOI: <https://doi.org/10.36477/2522-1256-2019-25-12>
6. Єпіфанова І., Джеджула В., Розводюк О., Шевчук Д. Теоретичні аспекти управління фінансовою безпекою вітчизняних підприємств. *Innovation and Sustainability*. 2023. № 1. С. 8–14.
DOI: <https://doi.org/10.31649/ins.2023.1.8.14>
7. Захаркіна Л. С., Захаркін О. О., Сокол Л. В. Цифрові інструменти управління фінансовими ризиками бізнесу в умовах воєнного стану. *Актуальні питання економічних наук*. 2024. № 5.
DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14190965>
8. Кицяк В. І., Олійник О. Б., Журавель А. С. Цифрові моделі управління фінансовими потоками на підприємстві. *Ефективна економіка*. 2024. № 3.
DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.3.80>
9. Марусяк Н. Л., Бак Н. А. Фінансова безпека підприємства та загрози її втрати в сучасному економічному середовищі. *Економіка та держава*. 2022. № 2. С. 109–113.
DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6806.2022.2.109>
10. Мельник С. І. Управління фінансовою безпекою підприємств: теорія, методологія, практика : монографія. Львів : «Растр-7», 2020. 384 с.
11. Мельник С. І. Фінансова безпека підприємства: сутність та сучасні проблеми забезпечення. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2019. Вип. 1. С. 7–12.
DOI: <https://doi.org/10.32782/2520-2200/2019-1-23>
12. Монтика Ю. С. Характеристика та класифікація фінансових потоків у сфері малого та середнього бізнесу. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Економіка і менеджмент»*. 2024. Вип. 61. С. 17–23.
DOI: <https://doi.org/10.32782/2413-2675/2024-61-3>
13. Олійник О. О. Грошові і фінансові потоки в системі фінансового менеджменту підприємств. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 13–14. С. 32–37.
DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2021.13-14.32>
14. Пасінович І. І., Сич О. А. Сучасні підходи до управління фінансовими потоками суб'єктів господарювання. *Ефективна економіка*. 2020. № 8.
DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.8.54>
15. Рзаєва Т. Г., Бондар Г. А. Підходи та показники оцінки фінансової безпеки підприємства за умов конкурентного середовища. *Вісник Хмельницького національного університету. Серія «Економічні науки»*. 2015. № 2. Т. 2. С. 246–251.
URL: <https://elar.khmnu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/191a617c-1621-4494-8492-903a5bfeb41b/content>
16. Роздобудько Е. В., Соломіна Г. В. Сучасні підходи до управління фінансовими потоками підприємства. *Інфраструктура ринку*. 2021. Вип. 61. С. 222–226.
DOI: <https://doi.org/10.32843/infrastruct61-40>
17. Терещенко О. О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2003. 554 с.
18. Трусова Н. В., Пристемський О. С., Мельник Л. М. Управління фінансовими потоками господарської діяльності: інструменти та стабілізатори фінансової безпеки розвитку суб'єктів сільськогосподарства. *Modern Economics*. 2022. № 34. С. 116–121.
DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V34\(2022\)-16](https://doi.org/10.31521/modecon.V34(2022)-16)
19. Юдіна С. В., Павленко І. В., Дробот А. С. Класифікація грошових потоків та їх вплив на фінансову стійкість підприємства. *Інфраструктура ринку*. 2020. Вип. 48. С. 257–261.
DOI: <https://doi.org/10.32843/infrastruct48-47>

REFERENCES

- Alaa A. (2023). Teoretyko-metodychnyi pidkhdid do otsinky finansovoi bezpeky [Theoretical and methodological approach to assessing financial security]. *Ekonomika ta suspilstvo*, 51.
<https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-51-52>
- Blank I. O. & Sytnyk H. V. (2006). *Upravlinnia finansamy pidpriemstv*: pidruch. [Enterprise Finance Management: textbook]. Kyiv.
- Blank I. O. (2008). *Finansovyi menedzhment*: navch. posib. [Financial Management: study guide]. Kyiv: Elha.
- Kyfiak V. I., Oliinyk O. B. & Zhuravel A. S. (2024). Tsyfrovi modeli upravlinnia finansovymy potokamy na pidpriemstvi [Digital models of financial flow management at the enterprise]. *Efektivna ekonomika*, 3.
<https://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.3.80>
- Marusiak N. L. & Bak N. A. (2022). Finansova bezpeka pidpriemstva ta zahrozy yii vtraty v suchasnomu ekonomichnomu seredovyshchi [Financial security of the enterprise and threats of its loss in the modern economic environment]. *Ekonomika ta derzhava*, 2, 109–113.
<https://doi.org/10.32702/2306-6806.2022.2.109>
- Melnyk S. I. (2019). Finansova bezpeka pidpriemstva: sutnist ta suchasni problemy zabezpechennia [Financial security of the enterprise: essence and modern problems of ensuring]. *Problemy systemnoho pidkhodu v ekonomitsi*, 1, 7–12.
<https://doi.org/10.32782/2520-2200/2019-1-23>

- Melnyk S. I. (2020). *Upravlinnia finansovoiu bezpekoiu pidpriemstv: teoriia, metodolohiia, praktyka: monohrafiia* [Management of financial security of enterprises: theory, methodology, practice: monograph]. Lviv: «Rastr-7».
- Montyka Yu. S. (2024). Kharakterystyka ta klasyfikatsiia finansovykh potokiv u sferi maloho ta serednoho biznesu [Characteristics and classification of financial flows in the field of small and medium business]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Seriiia «Ekonomika i menedzhment»*, 61, 17–23. <https://doi.org/10.32782/2413-2675/2024-61-3>
- Oliinyk O. O. (2021). Hroshovi i finansovi potoky v systemi finansovoho menedzhmentu pidpriemstv [Monetary and financial flows in the financial management system of enterprises]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, 13–14, 32–37. <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2021.13-14.32>
- Pasinovych I. I. & Sych O. A. (2020). Suchasni pidkhody do upravlinnia finansovymy potokamy subiektiv hospodariuvannia [Modern approaches to managing financial flows of economic entities]. *Efektivna ekonomika*, 8. <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.8.54>
- Rozdobudko E. V. & Solomina H. V. (2021). Suchasni pidkhody do upravlinnia finansovymy potokamy pidpriemstva [Modern approaches to managing enterprise financial flows]. *Infrastruktura rynku*, 61, 222–226. <https://doi.org/10.32843/infrastruct61-40>
- Rzaieva T. H. & Bondar H. A. (2015). Pidkhody ta pokaznyky otsinky finansovoi bezpeky pidpriemstva za umov konkurentnoho seredovyscha [Approaches and indicators for assessing the financial security of an enterprise in a competitive environment]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Seriiia «Ekonomichni nauky»*, 2(2), 246–251. <https://elar.khmnu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/191a617c-1621-4494-8492-903a5bfeb41b/content>
- Tereshchenko O. O. (2003). *Finansova diialnist subiektiv hospodariuvannia: navch. posib.* [Financial activity of economic entities: study guide]. Kyiv: KNEU.
- Trusova N. V., Prystemskyi O. S. & Melnyk L. M. (2022). Upravlinnia finansovymy potokamy hospodarskoi diialnosti: instrumenty ta stabilizatory finansovoi bezpeky rozvytku subiektiv silskoho hospodarstva [Financial flow management of economic activity: tools and stabilizers of financial security of development of agricultural entities]. *Modern Economics*, 34, 116–121. [https://doi.org/10.31521/modecon.V34\(2022\)-16](https://doi.org/10.31521/modecon.V34(2022)-16)
- Vasiurenko O. V. (2008). *Bankivski operatsii: navch. posib.* [Banking Operations: study guide]. Kyiv: Znannia.
- Vudvud V. V. & Batiievska O. V. (2019). Finansova bezpeka pidpriemstva: sutnist, tsili, pryntsyipy ta shliakhy zabezpechennia [Financial security of the enterprise: essence, goals, principles and ways of ensuring]. *Pidpriemnytstvo i torhivlia*, 25, 89–93. <https://doi.org/10.36477/2522-1256-2019-25-12>
- Yepifanova I., Dzhedzhula V., Rozvodiuk O. & Shevchuk D. (2023). Teoretychni aspekty upravlinnia finansovoiu bezpekoiu vitchyznianskykh pidpriemstv [Theoretical aspects of financial security management of domestic enterprises]. *Innovation and Sustainability*, 1, 8–14. <https://doi.org/10.31649/ins.2023.1.8.14>
- Yudina S. V., Pavlenko I. V. & Drobot A. S. (2020). Klasyfikatsiia hroshovykh potokiv ta yikh vplyv na finansovu stiikist pidpriemstva [Classification of cash flows and their impact on the financial stability of the enterprise]. *Infrastruktura rynku*, 48, 257–261. <https://doi.org/10.32843/infrastruct48-47>
- Zakharkina L. S., Zakharkin O. O. & Sokol L. V. (2024). Tsyfrovi instrumenty upravlinnia finansovymy ryzykamy biznesu v umovakh voiennoho stanu [Digital tools for business financial risk management under martial law]. *Aktualni pytannia ekonomichnykh nauk*, 5. <https://doi.org/10.5281/zenodo.14190965>

Науковий керівник – Назарова Т. Ю.,

кандидат економічних наук,

доцент Національного технічного університету
«Харківський політехнічний інститут» (м. Харків)

Стаття надійшла до редакції / Received: 29.11.2025.

Статтю прийнято до публікації / Accepted: 13.12.2025